

Д.О.Дем'янюк, студ., II курс магістратури, гр. ТЗНС-33м, ГЕФ
Науковий керівник – доцент кафедри екології, кандидат сільськогосподарських наук. І.В.Давидова
Житомирський державний технологічний університет

ВЛИВ ВИДОБУТКУ БУРШТИНУ НА ПРИРОДНІ ЛАНДШАФТИ

В умовах значного антропогенного (техногенного) навантаження досить важливим завданням сьогодення є збереження природи. Ця проблема набула вже глобального масштабу, вона гостро постає на тих територіях, де ведеться видобування бурштину як законними так і незаконними способами. На теперішній час видобуток бурштину здійснюється двома способами: кар'єрним і незаконним старательським. Кар'єрним способом видобуток здійснює виключно ДП «Бурштин України», обсяги видобутку є настільки мізерними на фоні незаконного промислу старателів, що на ньому не варто акцентувати увагу. Щодо незаконного видобутку бурштину, наглядним прикладом може бути територія лісів Житомирщини з горезвісними олевськими копанками-кратерами: максимум кустарної роботи, мінімальна віддача, максимальний збиток навколишньому середовищу. Ландшафти в даній місцевості дуже змінені – рослинність, тваринний світ, верхній шар ґрунту знищений. Досить схожою є ситуація з добуванням бурштину на Рівненщині та Волині. У Житомирській області внаслідок нецивілізованого видобутку бурштину пошкоджено 220 га землі, у Волинській області – 4 га, в Рівненській – 169 га пошкоджених земель. Раніше добутий бурштин просто спалювали у печах. А тепер його здебільшого продають за безцінь перекупникам з Польщі, Прибалтики та Росії.

Видобування бурштину незаконним способом здійснюється двома методами – шурфових покопів та гідропомповим. За першого способу використовують вертикальні колодязі глибиною до п'яти метрів та, діставшись до водонасичених пісків, які містять бурштин, швидко вичерпують водопіщану жижу-пливун. Другий, більш поширений та новітній, полягає у вертикальному розмиві піщано-глинистих гірських порід напірними водами та піднятті шматків бурштину висхідними потоками води на поверхню. Внаслідок гідропомпового видобутку бурштину первинний шар ґрунту в межах свердловини розмивається повністю, а поверхня навколо неї покривається 10-30 сантиметровим шаром піщаного намиву. Таким чином ґрунт виявляється похованим під товщею дрібно- та тонкозернистих пісків. Шар намиву змінює не тільки механічний склад поверхневого шару ґрунту, а й приносить у собі цілу низку мінералів, які до цього не входили до складу первинного ґрунтового розрізу. Такими мінералами є слюди, глинисті мінерали, лігніт та інші. Змінюються фізико-хімічні характеристики порушеної земної поверхні.

Внаслідок видобутку бурштину відбуваються такі види негативного антропогенного впливу на природні ландшафти:

- знищення первинного шару ґрунту в межах свердловини розмиву, а навколо неї він стає похований під товщею піску, деструкторованого матеріалу алевритистих і глинистих порід. На якість поверхневого шару ґрунту впливає те, що його механічний склад змінений повністю, змінюється і кислотність. Так рН поверхневого шару намиву є більшою, ніж у первинному ґрунті, а у місцях переважання піщаного намиву – меншою.

- надмірне надходження води у ґрунті призводить до загибелі кореневої системи дерев та порушення їх стійкості. Внаслідок незаконного видобутку бурштину знищуються десятки гектарів лісових масивів та земельних угідь, знищується трав'яний та чагарниковий яруси лісу, механічно пошкоджується коренева система дерев.

- при добуванні бурштину на болотах відбувається руйнування екосистеми і утворення на її місці унікальної лучно-піщанистої системи острівного типу. Таке перетворення відбувається за рахунок того, що створений намив ховає під собою болотяний ґрунт та рослинність, а утворений ландшафт нагадує місячну поверхню – зрівняна піщанисто-глиняста площа позбавлена рослинного покриву, вкрита воронками від свердловин гідророзмиву.

- глибина ям по кілька метрів становить загрозу для тварин і самих копачів. Копачі в місцях видобутку масово випалюють підлісок для своїх потреб. Поки що справа обмежувалась низовими пожежами, але в поліських сосняках вогонь легко може перекинутись на верхівки дерев, та і торф'яники тут на кожному кроці. На великих ділянках дерев майже не залишається, більшість їх спилують, аби не заважали, в тому числі й вікові сосни.

Отже, в результаті добування бурштину назавжди змінюються природні ландшафти. Відбувається зниження і втрата родючості земель, порушення структури ґрунту, знищення рослинності та представників тваринного світу, що у комплексі створює небезпеку для довкілля.